

ZA VĚTŠÍ

ZPŘÍSTUPNĚNÍ INFORMACÍ

Současné období je charakterizováno exponenciálním růstem vědeckých a technických poznatků. Jak uvádí Ing. Jiří Spirít,¹⁾ CSC., ve většině oborů se průměrně za 10 let zdvojnásobí počet poznatků; mimo jiné za posledních 20 let (od roku 1945) bylo zveřejněno právě tolik publikací, kolik za celé předchozí dějiny lidstva.

I v podmínkách našich útvarů a svazků stojíme často před problémy, jak rostoucí množství informací, nezbytných nejen k řízení, ale k soudobosti a existenci vůbec, nejen absorbovat, nýbrž jak je účelně registrovat, aby byly pohotově přístupny v okamžiku, kdy jsou potřebné. Nové řády a předpisy, jako základní směrnice k činnosti velitelů, štábů a vojsk, ale i množství pomůcek nejrůznějšího druhu, nové vědní obory, uplatňující se ve vojenském, příspěvky vojenských odborných časopisů a řada dalších publikací nutí jednotlivé stupně zamýšlet se nad jejich reálným uspořádáním a využíváním. Dosavadní způsob evidence, jako výpisy hlavních informačních zdrojů jednotlivci či jednotlivými odděleními štábu, se ukazují málo účinné, nepřehledné a co více — značně pracné. Kromě toho jsou přípustny jen určitému, omezenému počtu pracovníků, zpravidla příslušníků daného oddělení. A tak pokusy o racionalizaci informační soustavy končí zpravidla velmi omezenými cíli. Nejsou pak řídké ani případy, že např. zpracovatel cvičení, jednak pro nedostatek času, především ale pro časově neúnosný a obsahově neuspořádaný informační systém, nevychází při zpracování kromě svých znalostí, zkušeností a představ z ničeho, co by mu mohlo v práci prospět. Ze stejných důvodů pak ani řídící pracovníci nejsou s to uvést mu určité zdroje informací, jichž by měl využít k zabezpe-

čení soudobosti i nutné obsahové náplně zpracovávaného cvičení.

V civilních podmínkách jsou svým způsobem důležitým krokem v řešení obdobného problému útvary VTEI.²⁾ I v dosavadní struktuře, např. štábů svazků, uvažují jeho příslušníci o vhodnosti či nevhodnosti zřízení jakéhosi „informačního centra“, v němž by docházelo k nezbytné centralizaci informací a jejich využití.

Nemůžeme přehlížet skutečnost, že v rámci štábů je dostatek pracovníků, kteří by k tomuto problému měli co říci, že se mezi nimi najdou i takoví, kteří mají vůli i chuť dosavadní stav změnit. Důležitým faktorem je však okolnost, že toho nemůžeme dosáhnout dosud běžnými prostředky. Konkrétně mám na mysli nutnou úpravu či využívání vhodných technických prostředků jako nositelů informací, které by měly být uzpůsobeny tak, aby umožnily rychle vyhledat žádané informace podle specifikovaných požadavků. Evidence informací, především pak jejich mechanizované ukládání, snižuje u jednotlivých pracovníků nutnost uchovávat si v paměti, pořizovat si výpisy, záznamy o tom, kde co hledat — a v konečném závěru opět jejich enormní přetěžování. Rostoucí kvantita informací, menší zatížení jak jejich zpracovatelů, tak paměti pracovníků, především však ukládání a vyhledávání informací podle různých hledisek a jejich kombinací, to jsou základní požadavky, které je nutné v této souvislosti řešit.

Pro stupeň štábu svazku, kde je dosud minimální mechanizace, můžeme s výhodou využívat běžných, finančně dostupných a svému účelu plně vyhovujících **analýzátorů**,³⁾ tj. mechanických třídících přístrojů; jejich pořizovací náklady nedosahují ani 1000 Kčs, rovněž tak obsluha a údržba je pro pracovníky štábů velmi

¹⁾ bližší viz — „Tok informací a analýza jejich uživatele“

²⁾ Vědeckých, technických a ekonomických informací

jednoduchá. Zpracování informací však vyžaduje, aby v každém oddělení štábu byl alespoň jeden pro věc zapálený pracovník, který k zpracování a řazení do evidence té které informace nebude litovat 2—3 minut práce.

Neméně důležitou skutečností však je, aby k zavedení evidence hlavních informací byly vytvořeny jak materiální, tak organizační předpoklady.

Materiální předpoklady jsou dány v podstatě zakoupením analyzátoru a potřebného množství evidenčních štítků, které budou k dispozici jednotlivým oddělením k dalšímu zpracování.

Organizační předpoklady jsou však složitější. Vyžadují jednak předběžně rozpracovat a odsouhlasit hlediska k zařazování informací, která by umožnila nejen je rychle zařadit a vyhledat, ale i plně je pochopit alespoň částí pracovníků štábu. Řada těchto požadavků by mohla být řešena centrálně a s vydáním informace by byl vydán i příslušný evidenční štítek (jako je tomu u kartotéčních štítků knižně vydávaných vědeckou prací). Kromě toho je však nutné ponechat určitou míru volnosti k dalšímu řešení a třídění na jednotlivých stupních, s čímž musíme počítat již při sestavování, možno říci „číselníků informací“.

Požadavky evidence informačního systému jsou tedy jasné. A jejich realizace? Možný způsob a jedno z konečných řešení je na obr. 2. Ke snazšímu pochopení utřídění alespoň stručné vysvětlení.

Na horní straně štítku je, kromě dvou manipulačních, tj. rohových otvorů, ještě 28 otvorů, které plně postačují k zavedení prvotního třídění jednotlivých informací. Možná hlediska k třídění, která by mohla být vzata za základ a centrálního třídění:

- hlavní oblast, do níž příslušná informace spadá,
- významové zaměření dané informace,
- rok vzniku či zveřejnění, udávající též stáří informace,
- oddělení, pro něž má daná informace maximální uplatnění,
- problematika, kterou příslušná informace postihuje.

Hlavní oblast, do níž příslušná informace patří, je vyjádřena pěti otvory, umožňujícími kódovat číslo od 1 do 20. Tomu přispívá i pomyslné značení číselného významu jednotlivých otvorů (viz obr. 1a), pomocí nichž můžeme uvažovaná čísla, pokud jsou shodná s číselným významem otvoru, kódovat přímo. Nejsou-li tato čísla

shodná, pak významová čísla vyznačujeme jako součet číselných hodnot jednotlivých otvorů. Příklad:

$$\begin{aligned} 3 &= 1 + 2 \\ 5 &= 1 + 4 \\ 6 &= 2 + 4 \text{ atd.} \end{aligned}$$

Zásadou zůstává, že kterékoli číslo od 1 do 10 je vyznačeno jedním, maximálně dvěma otvory, od 11 do 20 pak dvěma, maximálně třemi otvory.

V hlavní oblasti třídíme informace takto:

- 1 informace charakteru operačně taktického
- 2 informace charakteru taktického
- 3 informace bojové přípravy
- 4 politické informace
- 5 technické informace
- 6 informace týlového zaměření
- 7 informace z oboru cizích armád
- 8 informace z oboru kybernetiky a její aplikace na vojenství
- 9 informace z oboru aplikované matematiky
- 10 informace z oboru psychologie a sociologie atd.

Jak z tohoto roztrídění vyplývá, je ještě dostatečná zásoba k případnému dalšímu třídění a zařazení dodatečně se vyskytнуvších informací.

2. Pro druhou skupinu, v níž je vyjádřeno **významové zařazení**, tudíž další hledisko třídění informací, je vyčleněno rovněž 5 otvorů. Jejich využití je stejné jako v bodě 1.

K třídění slouží tento číselník:

- 1 příprava velitelů
- 2 příprava štábů
- 3 příprava jednotek
- 4 polní příprava
- 5 metodická příprava
- 6 organizační a řídicí práce
- 7 stranicko-politická práce atd.

Opět je ponechána i dostatečná záloha k dalšímu třídění či zařazení.

3. Také **rok vzniku** či publikování informace řešíme analogicky a to 5 otvory. Tím je umožněno označovat čísla 1 — 9 informace z let 1961—1969, čísla 10 — 19 pak z let 1970 — 1979. Domnívám se, že číselník tohoto rozsahu pro začátek plně postačuje.

4. K vyjádření **složky** či **oddělení**, pro něž má daná informace největší význam, je vyhrazeno 6 otvorů, číslovaných od 1 do 6. Ty umožňují vyjádřit dostatečný počet třímístných kombinací k vyznačení jednotlivých složek. Uvažují tento číselník:

123 oper	134 žen
124 zprav	135 org
146 PVO	236 týl — PHM

*) Způsob použití analyzátoru různých typů a k nim patřícího příslušenství je uveden v příslušných návodech k použití.

156 PO 345 — int
125 spoj 136 mob
126 chem 145 RVD
234 týl — vševojsk 346 zdrav.
235 — prov 456 tech

Způsob kódování v evidenčním štítku je vyznačen na obr. 1 b.

5. Poslední skupina 7 otvorů, označených čísly 1 — 7, je určena k vyjádření hlavní problematiky dané informace. K tomu může opět sloužit tříčíslný kód, obdobný jako u předchozího bodu. Kód označuje toto třídění informací:

123 střetný boj
124 útočný boj
125 obranný boj
126 boj o stát. hranici
127 vodní toky
134 horský a lesní terén
135 prostředky HN
136 organizace
137 mobilizace, CO
145 likvidace následků

146 dělostřelectvo a raket. vojsko
147 vojsko PVO
156 ženijní vojsko
157 spojovací vojsko
167 chemické vojsko
234 vševojskový týl atd.

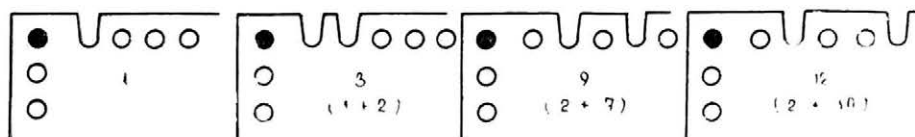
Konečným aktem je pak celkové zařazení informace, vyjádřené číselným indexem, vyplývajícím z tématu i obsahu informace. Příklady číselného indexu jsou na obr. 1 c a 1 d, které vyjadřují např.

obr. 1 c: Činnost týlu svazku a jeho řízení velitelem (publikace z roku 1967)

obr. 1 d: Bojové zabezpečení a ochrana přesunovaných zásob před účinky NAPALMU ve střetném boji (publikace z roku 1968)

V závěru pak k uvedení informačního systému v život. Organizační opatření jsem rozebral poměrně podrobně. Uvedené číselníky jsou plně diskutabilní a mo-

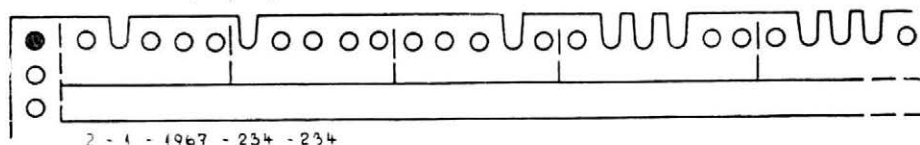
Obr. 1 a: Princip číselného kodu 1, 2 a 3 skupiny centrálního třídění informací

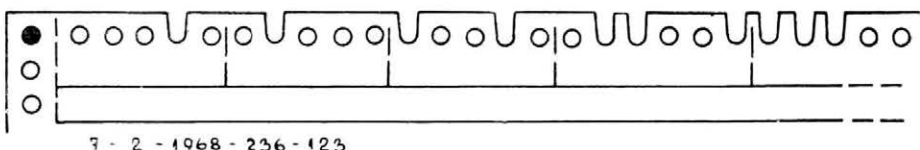
Obr. 1 b: Princip číselného kodu 4 a 5 skupiny centrálního třídění informací

Obr. 1 c: Zařazení informace pomocí číselného kodu

Obr. 1 d:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
oblast					zaměření					rok informace					oddělení /směr/					problematika									
skupiny centrálního třídění																													

Zdroj informace : VM 4/67

Autor : hodnost, jméno a příjmení

Téma : metodika práce při vytváření smíšeného oddádu

Obsah : rozbor činnosti štábu divize a možný obsah práce operační skupiny při vytváření smíšených oddádů

Doplňující informace :

Číselný kód : 2 - 2 - 1967 - 123 - 136

Údaje o využití informace :

Obr. 2

- manipulace otvory
- číslování otvorů využitě k centrálnímu třídění informací
- otvory umožňující další dělení třídění uživatelem

hou být různé a to jak z hlediska třídění, tak i označení. K zabezpečení nutné míry volnosti a dalšího rozlišení můžeme využívat otvorů bočních nebo i spodní ochranné štítku, které tak zajišťují třídění podle dalších, podrobnějších hledisek.

Např. politické informace můžeme dále dělit na

- stranicko-politickou práci
- dějiny KSČ
- soudobé mezinárodní vztahy
- usnesení ÚV a vyšších stranických orgánů a dalších.

Informace z oboru RVD můžeme např. dále roztržďovat:

- pravidla střelby
- řízení palby oddílu, skupiny a divize
- využití tanků ke střelbě ze ZPP
- dělostřelecký průzkum
- meteorologické a topografické zabezpečení RVD
- součinnost se vzdušnými prostředky průzkumu aj.

Evidenční štítek může vyplňovat proškolený, určený příslušník daného oddělení, který pouze vypíše autora, téma a obsah informace a vyznačí skupinu čísel-

ného kódu k třídění informací (viz obr. 2). Takto vyplněný štítek odevzdá na místo, kde je vyděrován a uložen do celkového souboru, aby tak sloužil k rychlé informaci celého kolektivu štábu.

Je vhodné vyznačovat na evidenční štítek postupně ještě 2 údaje:

- doplňující informace, v nichž uživatel, třeba jen tužkou, vyznačí další informace, které při použití zjistil a které s danou informací souvisí

- údaje o využití informace, kde např. pouhou paraťou oddělení se vyznačí její využití. Tento údaj je důležitý především k tomu, abychom mohli po určitém časovém období rozhodnout o případném vytřídění nepotřebné informace.

Tento způsob úpravy informačního systému na stupni štábu divize je jeden z možných, v současných podmínkách plně dostupný. Z hlediska potřeb může být různě upraven i využit. Jeho tvorba je možná bez vyčleňování zvláštních pracovních týmů a to jen dílčími organizačními opatřeními. Vhodnost či nevhodnost může nejlépe ověřit praxe, na jejichž výsledcích a poznatcích bude možné přistoupit k potřebným změnám i k dalším opatřením.